

Universiteiten vechten op transfermarkt om academische goudhaantjes

onderwijs

Hoogleraren maken of breken de reputatie van een universiteit. Het beste bewijs? Diederik Stapel, de frauderende professor. In Tilburg werd hij binnengehaald als een goudhaantje en eindigde hij als een academische schandvlek. De beste hoogleraren vertonen geen zonnekoning-gedrag.

Diederik Stapel, het gezicht van de zich misdragende academici.

FOTO ANP

DOOR RENÉ VAN DER LEE

Hoogleraren zijn de boegbeelden van de universiteit. Wie kan pronken met de beste professoren, maakt goede kans de slag om de student te winnen, zo is de gedachte. Dus is er een soort transfermarkt voor professoren ontstaan, waarbij universiteiten elkaar de loef af proberen te steken.

Hoogleraren varen er wel bij, want zoals er ook in het profvoetbal stevig met de geldbuiel wordt gerammeld, zo gebeurt dat ook in de wereld van de wetenschap. En zoals ook in het voetbal grote aankopen welens grandioos mislukken, zo gebeurt dat ook in de academi-

mische wereld. Zie Diederik Stapel, de man die de geschiedenis ingaat als de aanvoerder van de 'slodderwetenschap'.

Maar in 2006 werd Stapel door de Universiteit van Tilburg binnengehaald als 'goudhaantje'. En waren ze bij de Rijksuniversiteit Groningen verdrietig om het vertrek van hun jonge prof.

Kon het bedrog van Diederik Stapel jarenlang doorgaan juist omdat hij met zoveel fanfare was binnengehaald? De hoogleraar sociale psychologie had in Tilburg een vrijwel onaantastbare positie opgebouwd, die het lastig maakte om kritiek op hem te uiten. Pas toen drie jonge Tilburgse wetenschappers opmerkten dat de keizer geen kleren droeg, kwam de fraude aan het licht. „We zouden het nu niet meer zo doen”, zei rector Philip Eijlander op 28 november tijdens de persconferentie in Tilburg.

Daarmee doelde hij ook op het pakket aan arbeidsvoorwaarden waarmee Stapel in 2006 naar Brabant werd gelokt. Een toelage van twintig procent op het normale hoogleraarsalaris van 120.000 euro, tijdelijk onderdak in hotel Auberge du Bonheur - vlak bij de universiteit - en hulp voor zijn vrouw bij het zoeken naar een nieuwe baan.

In het eindrapport over de fraude schreef de commissie Levelt dat Stapel in Tilburg een ' aanzienlijke machtspositie' bekleedde: hij had macht, prestige en charisma. Na zijn val lieten collega-wetenschappers noteren dat Stapel als een 'zonnekoning' door de gangen van de universiteit liep.

De komst van Stapel naar Tilburg was in 2006 bepaald geen toeval. Met haar ongeveer 12.000 studenten is de Universiteit van Tilburg een van de kleinere. Halverwege de jaren

negentig koos het bestuur van de universiteit er voor om, naast de talenten uit eigen huis, actief op zoek te gaan naar wetenschappelijke coryfeeën die het imago van de UvT wat meer allure konden verlenen.

Vooral bij de economische faculteit en de juridische faculteit, van oudsher de sterkste troeven van de universiteit, lukte dat goed. Bij de andere faculteiten, sociale wetenschappen en letteren vooral, ging dat wat moeizamer. „Voor sociale wetenschappen was in 2006 wel een speciale injectie gerechtvaardigd”, zegt Frank van der Duyn Schouten, destijds rector magnificus aan de UvT.

De zoektocht naar nieuwe coryfeeën voerde onder meer naar Groningen, waar Stapel toen al werd gezien als een 'wonderboy'. „Hij had al op jonge leeftijd een indrukwekkende lijst publicaties op zijn

naam staan”, zegt Van der Duyn Schouten.

Hein van Oorschoot, van 2004 tot afgelopen zomer bestuursvoorzitter van de Universiteit van Tilburg, gaf zijn fiat aan het aanbod waarmee Stapel destijds uit het noorden werd weggelokt. „Dat gebeurde twee of drie keer per jaar, als er sprake was van een aanbidding die het gebruikelijke oversteeg. Ik heb nog wel bij de rector afgetaast hoe bijzonder Stapel was, want ik kende hem niet. Het antwoord was: het is een goudhaantje.” Met zijn salaris van circa 145.000 euro hoorde Stapel niet tot de absolute grootverdieners aan de universiteit. Een verband tussen de fraude van Stapel en het feit dat hij in 2006 met veel fanfare werd binnengehaald, ziet Van Oorschoot overigens niet. „Zonnekoning-gedrag is niet per se voorbehouden aan de beste hoogleraren, dat zie je ook bij middelmatige

wetenschappers. De meeste hoogleraren zijn bijzondere types: zelfs bij de afwas denken ze nog na over hun vak. Veel hoogleraren hebben een houding van: je moet mij de ruimte geven en niet te veel lastig vallen.”

Ook Van der Duyn Schouten bestrijdt dat de universiteit de fraude heeft uitgelokt door zo omstandig de rode loper voor Stapel uit te rollen. „Andere hoogleraren hebben dezelfde behandeling gekregen, maar zijn de beschiedenis zelf gebleven. Alleen als dat zonnekoning-gedrag al in je zit, wordt het bevestigd. Het is duidelijk dat we Stapel geen dienst hebben bewezen door hem zo op het schild te tillen.”

Dat de frauderende Stapel de universiteit van Tilburg een flinke tik heeft bezorgd, betekent volgens Van der Duyn Schouten niet dat het personeelsbeleid van de universiteit

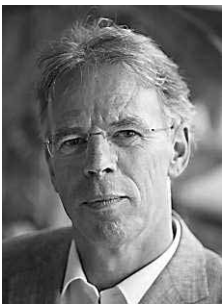
met terugwerkende kracht moet worden afgekeurd. „Dat we zo actief op zoek zijn gegaan naar goede hoogleraren, heeft de universiteit goed gedaan. Tilburg was altijd een underdog, nu hebben we een gerenommeerde positie. Hoogleraren maken of breken de reputatie van een universiteit, daarom moet je ze ook goed betalen. Je moet kunnen concurreren met de universiteiten van Londen, van Barcelona, van Milaan. Tegen Amerika kun je toch niet op, maar in Europees verband moet je je mannetje kunnen staan.”

„Nee, je moet elkaar niet over de kling jagen bij het zoeken naar hoogleraren, maar dat is ook niet gebeurd. In zijn algemeenheid hebben we in Nederland veel meer last van mensen die te lang op dezelfde plek zitten dan van mensen die als pionnetjes over een schaakbord blijven schuiven.”

NOTITIES OP ZATERDAG

Fatsoen

Noem het een ontwikkeling. Ronald Plasterk werd bekend als minister van Feesten en Partijen. Inmiddels vestigt hij naam als minister van Fatsoen. Met zijn pleidooi voor een fatsoensoffensief en zijn aanmoediging aan ouders hun kinderen beter op te voeden, kiest de PvdA'er opmerkelijk positie. Onder sociaaldemocraten was fatsoen decennia lang taboe. Wie zich in de PvdA drukt maakte over opvoeding en gezag kon in eigen kring hoon verwachten. 'Burgerlijk' was nog de aardigste typering; 'rechts' was een gangbaar etiket. Na Willem Drees was de PvdA een partij van emancipatie en verlichting. Daar hoorden geen grenzen en al helemaal geen fatsoensrakkerij bij. Van Nieuw Links tot Niet Nix opereerde de partij langs lijnen van vooruitgang en collectiviteit en bemoeide zij zich liever niet met onmaatschappelijk gedrag van het individu. Een man als Tweede Kamerlid Hein Roethof roeide in de jaren zeventig en tachtig lang tegen de stroom in met pleidooien voor het aanpakken en voorkomen van criminaliteit. Het was het ministerie van justitie, en niet zijn eigen partij, die hem eerde met de Hein Roethofprijs, een aanmoediging voor succesvolle preventieprojecten. Wie goed oplette zag in de PvdA de laatste tijd wel tendensen in een andere richting. Alleen waren het eenlingen die de strijd aangingen. Neem Lodewijk Asscher. Als wethouder in Amsterdam zette hij zwaar in om de verloedering van de Walen aan te pakken - inclusief de mensonterende praktijken bij de raamprostitutie. De spraakmakende goegemeente in de hoofdstedelijke PvdA beloonde Asscher niet met applaus. Integendeel, het moest toch niet te braaf worden in Amsterdam. Straks werd de rosse buurt net zo 'truttig' als de Jordaan, zeiden zijn critici. In de Tweede Kamerfractie ging Jeroen Dijsselbloem ook in tegen de stroom. Hij verzette zich

KEES VAN DER MALEN

tegen gewelds-uitingen op televisie en in videogames. Net als Roethof en Asscher werd ook Dijsselbloem snel in de rechterhoek geduwd - een hoek waar je doorgaans in de PvdA geen carrière opbouwde. Is de oproep van Plasterk een late

reactie op de normen en waardenagenda van Jan Peter Balkenende? Of is hier sprake van een omslag in denken? Cynici zeggen dat de minister van binnenlandse zaken tegenwoordig zo'n klein departement beheert, dat hij zijn invloed op andere wijze moet doen gelden. Zelf denk ik dat het de minister menens is. Plasterk loopt lang genoeg mee in de PvdA om te weten dat hij een thema heeft aangevoerd dat onder sociaaldemocraten niet bijster populair is. Tegelijk is hij slim genoeg om te weten dat gewone burgers zich al lang ergeren aan onfatsoen in allerlei vormen. Het was ook niet toevallig dat hij zijn pleidooi deze week afstak in een interview met De Telegraaf. Als Plasterk fatsoen terug wil brengen in de samenleving is dat een hooggegrepen, maar wel serieus te nemen ambitie. Alleen is de minister dan wel verplicht tot meer dan alleen management by speech - het stimuleren van veranderingen via publiciteit. Daarvoor is het euvel net iets te hardnekkig en te omvangrijk. De verloedering in de samenleving heeft zich ontwikkeld met de PvdA grotendeels in de rol van toeschouwer. Het handhaven van normen en waarden was een thema dat zij graag aan zich voorbij liet gaan. Gek trouwens voor een partij die is opgericht om gewone mensen een toekomst te bieden. Het is nog te vroeg om te spreken van een bekering van de PvdA. Alleen is Plasterk na zijn cri de coeur wel verplicht tot meer. Het zou de PvdA sieren als zij als partij serieus werk gaat maken van het thema. De samenleving is immers te kostbaar om die over te laten aan kwaadwillenden.

Bankierseed in praktijk brengen

economie

De financiële sector heeft het vertrouwen van de burger verloren. De economische crisis, de bonuscultuur, 'de rekening gaat naar de belastingbetaler', banken en financieel dienstverleners kampen met een uiterst negatief imago. Zij kunnen het vertrouwen slechts terugwinnen door niet alleen met woord, maar vooral met daad een nieuwe cultuur te belijden, betoogt CDA-Kamerlid Eddy van Hijum.

DOOR EDDY VAN HIJUM

Vorige week legde onder grote belangstelling van de media een groep financiële intermediairs in de Grote Kerk in Den Haag de eed af. De eed/beloofte is sinds 1 januari 2013 een wettelijke verplichting voor bestuurders en commissarissen van financiële instellingen. De intermediairs zelf leken de gebeurtenis overwegend als 'indrukwekkend' te ervaren. Maar in diverse reacties en commentaren klinkt scepsis door.

Gaat de eed echt helpen om het vertrouwen van de klant te herstellen? En is het geen symboolmaatregel? Vertrouwen komt te voet en gaat te paard, zo luidt het gezegde. De financiële crisis heeft geleid tot een vertrouwensbreuk tussen de burger en de financiële sector. Bij velen leeft het beeld dat het financieel gewin op korte termijn en een doorgeslagen bonuscultuur bij financiële instellingen de samenleving hebben opgescheept met ingewikkelde producten en grote financiële risico's.

Houding

De overheid heeft inmiddels de regelgeving en het toezicht op tal van terreinen aangescherpt, zodat de sector - op termijn - niet langer aan het infuus van de belastingbetaler ligt. Maar de morele dimensie van de financiële crisis krijgt nog steeds te

weinig aandacht.

Naar mijn stellige overtuiging keert het vertrouwen alleen terug als de financiële sector zelf een dienstbare houding in woord én daad (weer) voorop weet te stellen. Dat zal nooit alleen kunnen worden afgedwongen met regels en sancties. Daar is een cultuur voor nodig waarin professionele en ethische standdaarden leidend zijn in het dagelijkse werk. En een omgeving waarin men elkaar op deze standdaarden durft aan te spreken.

Symbool

Een eed of belofte kan daarbij een nuttig symbool zijn. Niet alleen voor beleidsbepalers, maar juist ook voor de professionals die dagelijks hun klanten van advies dienen. Maar dan moet de vlag wel de lading dekken. Het is opmerkelijk dat er over de tekst van de eed in de sector vooraf nauwelijks een inhoudelijke discussie is gevoerd. Ook zie ik nog weinig initiatieven tot reflectie op de betekenis van de eed voor de dagelijkse praktijk en de dilemma's die zich daarin voordoen.

En durft men elkaar voortaan ook echt aan te spreken bij normoverschrijdend gedrag? Volgen er sancties bij overtreding?

Het tuchtrecht biedt moge-

lijkheden voor een sector die de ambitie heeft om zelf hoge kwaliteitsstandaarden te handhaven. Maar ook over de naleving is het nog erg stil.

De bankierseed wordt alleen een succes als er in de financiële sector echt ruimte komt voor morele zelfreflectie.

Het uitspreken van goede intenties is een belangrijke eerste stap. Mijn oproep aan de sector: laat het geen vrijblijvende stap zijn.

Eddy van Hijum is woordvoerder Financiën van de CDA-fractie in de Tweede Kamer

De bonuscultuur heeft het vertrouwen haast onherstelbaar beschadigd.

FOTO ANP

Ouders moeten centraal staan in de begeleiding

autisme

Ouders verenigd in de Dex Foundation hebben een doorbraak bereikt in de opvang van hun zwaar autistische kinderen. Zorgdeskundige Ton Zegers vertelt waarom hun initiatief doorgang moet vinden.

DOOR JACOB VAN DER MEULEN

Nadat Mark en Josette Budding voor de televisie hun hartverscheurende verhaal over Dexter hadden verteld ging bij Ton Zegers uit Obdam de telefoon. Of hij de beide initiatiefnemers van de Dex Foundation als zorg- en organisatie deskundige terzijde wilde staan. Een gefortuneerde familie zou in stilte de benodigde bijdragen leveren. Want de opvang van kinderen als Dexter (nu 16) moet anders.

De Dex Foundation kon dankzij de bijdragen ook een beroep doen op Yvette Dijkshoorn, docent en onderzoeker bij de Pedagogische Faculteit van de Universiteit van Leiden en gespecialiseerd in autisme. Zo begon een uit frustratie geboren ouderinitiatief zeer serieuze vormen aan te nemen.

Ton Zegers: „De betrokken ouders waren allemaal aan het

eind van hun Latijn. Na de affaire van de vastgebonden Brandon zijn er van overheidswege wel initiatieven genomen. Maar die hebben na al die jaren niet geleid tot een structurele oplossing van het probleem. Zorginstellingen kunnen nog altijd niet op het punt van hechting, communicatie en relatie de zorg op maat geven die deze groep nodig heeft. Het enige waar de zaak Brandon toe heeft geleid zijn wetinitiatieven over hoe te handelen als de zaak al volledig verkeerd is gelopen. Dan worden er regels gesteld aan het vastbinden van de kinderen. En daar moeten de zorginstellingen het dan maar mee doen. Terwijl het zo belangrijk is om juist in de vroege diagnostische fase budget en visie te investeren. Dat loopt nu niet goed. De diagnose heeft plaats als de problemen vaak al fors zijn.”

„Ook de jonge ouders zijn er vaak nog niet aan toe om een beroep te doen op bijzondere hulp of woonvormen. Pas als ze vastlopen worden de professionals ingeschakeld. En die zeggen dan vanuit hun theoretische deskundigheid wat er met het kind moet gaan gebeuren. Aan de problemen in die beginfase zitten dus twee kanten. Het is duidelijk dat de ouders echt centraal moeten staan in de

De zwaar autistische Dexter knuffelt met zijn vader Mark Budding, die samen met zijn vrouw Josette de Dex Foundation oprichtte.

FOTO HELENE WIESENHAAEN

begeleiding van hun kind. De instellingen proberen op het punt van hechting, communicatie en relatie wel goede zorg te verlenen maar dat lukt vaak niet en in ieder geval niet op de iets langere termijn. Want soms

is bij deze kinderen zelf een begeleiding van 1 op 1, zeven dagen per week, 20 uur per dag niet voldoende. Daarom moet de relatie van het kind met de ouders veel beter ingebed worden in de zorg. Het stelt eisen

aan de structuur en de sturing van een instellingsorganisatie om dergelijk maatwerk mogelijk te maken. En alle genomen initiatieven lijken daar op de langere duur niet in te slagen. Dan loopt het toch weer uit de

Opvoeden

„De basis is wat iedereen thuis leert. Dat is, als het goed is: gedraag je.” Minister Ronald Plasterk van binnenlandse zaken doet in De Telegraaf een oproep aan ouders om hun kroost beter op te voeden.

„Enorme onzin. Ouders zijn juist steeds meer tijd aan de opvoeding gaan besteden.” Evert de Vos, hoofdredacteur van opvoedtijdschrift J/M, in De Volkskrant.

„Het overlastgevend en vernielzuchtige gedrag (...) is niet acceptabel. De maat is vol. U bent als ouder verantwoordelijk voor het gedrag van uw kinderen.” Trouw citeert uit een brief van burgemeester Ferd Crone (Leeuwarden) aan ouders van probleemjongeren.

„De jeugdcriminaliteit neemt helemaal niet toe, er is nu net zoveel tuig als toen.” Opnieuw Evert de Vos van tijdschrift J/M, in De Volkskrant.

„Ik ga ervan uit dat u inziet dat het mij ernst is. Ik zal niet nalaten onmiddellijk en hard in te grijpen als uw zoon daartoe aanleiding geeft.” Uit de brief van burgemeester Crone, in Trouw.

„Ouders zijn steeds onzekerder geworden en Plasterk maakt dat alleen maar erger. Maar ik zeg u: opvoeden is het leukste wat er is.” Weer Evert de Vos.

„Opvoeden is iets wat de burens niet kunnen. Oftewel: we staan altijd vooraan om anderen de maat te nemen over hoe ze met hun kinderen omgaan. Maar we steken niet zo snel de hand in eigen boezem.” René van der Veer, bijzonder hoogleraar in de geschiedenis van de pedagogiek, in De Telegraaf.